

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. kovo 9 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Alės Bukaviniienės (pranešėja) ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Čili Holdings“, uždarnosios akcinės bendrovės „G Capital“, uždarnosios akcinės bendrovės „Maisto namai“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Azijos skoniai“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 1 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovių uždarnosios akcinės bendrovės „Čili Holdings“, uždarnosios akcinės bendrovės „G Capital“, uždarnosios akcinės bendrovės „Maisto namai“ ir uždarnosios akcinės bendrovės „Azijos skoniai“ ieškinį atsakovui V. D. dėl žalos atlyginimo, trečiasis asmuo, nepareikšiantis savarankiškų reikalavimų, uždaroji akcinė bendrovė „Notisa“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių įmonės vadovo civilinę atsakomybę už kreditoriams padarytą žalą, atsiradusią dėl įmonės vadovo neteisėtų veiksmų, privedant įmonę prie tyčinio bankroto, bei proceso teisės normų, reglamentuojančių apeliacinės instancijos teismo teisę perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovės prašė priteisti joms iš buvusio BUAB „Tokyo“ vadovo atsakovo V. D. žalos, atsiradusios dėl įmonės tyčinio bankroto, atlyginimą: UAB „Čili Holdings“ – 19 705,30 Eur, UAB „G Capital“ – 7006,41 Eur, UAB „Maisto namai“ – 11 333,05 Eur, UAB „Azijos skoniai“ – 11 954,16 Eur (bendra suma – 49 998,92 Eur), ir procesines palūkanas.
3. Ieškovės nurodė, kad 2016 m. lapkričio 18 d. sudarė su UAB „Tokyo“ sutartį dėl skolų dydžio suderinimą, kuria susitarė, jog UAB „Tokyo“ skola ieškovėms bus grąžinta per 24 mėnesius ir ieškovės suteiks UAB „Tokyo“ papildomą 10 000 Eur paskolą, kuri taip pat bus grąžinta per 24 mėnesius. 2018 m. gruodžio 10 d. BUAB „Tokyo“ iškelta bankroto byla. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. kovo 1 d. nutartimi patvirtino ieškovių 49 998,92 Eur bendros sumos finansinius reikalavimus, kilusius iš 2016 m. lapkričio 18 d. sutarties. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartimi įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu, kaltu dėl jo pripažintas buvęs vadovas atsakovas V. D. 2020 m. birželio 16 d. teismo sprendimu įmonė pripažinta pasibaigusia. Ieškovių finansiniai reikalavimai įmonės bankroto byloje nebuvo patenkinti, nes nepakako įmonės turto, todėl ieškovėms padarytą 49 998,92 Eur žalą turi atlyginti atsakovas. Bankroto byloje teismai nustatė, kad atsakovas iššvaistė įmonės turtą ir tik po to kreipėsi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo; perleido visą BUAB „Tokyo“ verslą kitai bendrovei (dalį turto perleido už neadekvačiai mažą kainą, o dalį – nemokamai); skolino įmonei lėšas su nesąžiningomis (nepagrįstai didelėmis) metinėmis palūkanomis; pažeidė kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą; perleido savo sutuoktinės įmonei BUAB „Tokyo“ prekių ženklą už 56 kartus mažesnę nei rinkos kainą. Ieškovių teigimu, egzistuoja visos sąlygos atsakovo civilinei atsakomybei kilti.
4. Atsakovas įrodinėjo, kad nėra priežastinio ryšio tarp jo neteisėtų veiksmų, sukėlusių įmonės tyčinį bankrotą, ir ieškovėms padarytos žalos (bankroto procese nepatenkinto 49 998,92 Eur finansinio reikalavimo), nes įmonė nebūtų pajėgi atsiskaityti su ieškovėmis, net jeigu ir nebūtų buvę jo neteisėtų veiksmų, kadangi įmonė dar iki jam tampant vadovu jau buvo faktiškai nemoki, o tuo metu ją kontroliavo ieškovės.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Vilniaus regiono apylinkės teismas 2021 m. sausio 8 d. sprendimu ieškinį patenkino visiškai.
6. Teismas vadovavosi BUAB „Tokyo“ bankroto byloje įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais nustatytais faktiniais aplinkybėmis, kurios turi prejudicinę galią nagrinėjamoje byloje. Iš bankroto bylos teismas nustatė, kad ieškovės yra išregistruotos BUAB „Tokyo“ kreditorės, Vilniaus apygardos teismo 2019 m. kovo 1 d. nutartimi patvirtinti ieškovių bendros 49 998,92 Eur sumos finansiniai reikalavimai. Todėl teismas atmetė atsakovo argumentus, kad ieškovės šioje byloje privalo pagrįsti, kaip susidarė BUAB „Tokyo“ 49 998,92 Eur skola ieškovėms. Teismas nustatė, kad Vilniaus apygardos teismo 2019 m. gruodžio 12 d. nutartimi BUAB „Tokyo“ bankrotas pripažintas tyčiniu Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 20 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų ir 3 dalies 1 punkto pagrindais. Lietuvos apeliacinis teismas 2020 m. vasario 6 d. nutartimi šią teismo nutartį paliko nepakeistą. Bankroto byloje teismai konstatavo, kad atsakovas, būdamas įmonės vadovas, netinkamai vykdė savo pareigas, nes laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo; sudarinėjo nuostolingus ir ekonomiškai nenaudingus įmonei sandorius, kuriais buvo mažinamas jos turto, šie sandoriai buvo sudaryti su susijusiais asmenimis; perleido UAB „Sidlis“, kuri buvo susijusi su UAB „Tokyo“ per valdymo organus, įmonės materialųjį ir nematerialųjį turtą; pažeidė atsiskaitymo su kreditoriais eiliškumą, patenkindamas UAB „DeviKa“ reikalavimą, kurios vadovu ir akcininku buvo jis pats; žinodamas apie sudėtingą įmonės finansinę būklę, dar labiau ją blogino, taip sumažino kreditorių galimybę patenkinti finansinius reikalavimus; egzistuoja priežastinis ryšys tarp atsakovo veiksmų (neveikimų) ir įmonės nemokumo bei nemokios įmonės finansinės padėties esminio pabloginimo. Teismas konstatavo, kad bankroto byloje teismų nustatytos faktinės aplinkybės, kaip prejudiciniai faktai, negali būti ginčijamos, todėl nevertino atsakovo argumentų dėl jo veiksmų (ne)teisėtumo.
7. Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju atsakovas turėjo paneigti prezumpciją, jog įmonės bankroto byloje likę nepatenkinti ieškovių finansiniai reikalavimai yra joms padaryta žala, kurią lėmė atsakovo neteisėti veiksmai, sukėlę tyčinį įmonės bankrotą.

8. Teismo vertinimu, atsakovo nurodytos aplinkybės, kad iki 2016 m. lapkričio 25 d. BUAB „Tokyo“ kontroliavo ieškovės, kad 2016 m. lapkričio 18 d. skolų dydžio suderinimo sutartis sudaryta, kai jis dar nebuvo įmonės vadovas, kad ieškovėms tuo metu buvo žinoma kritinė įmonės padėtis, savaime neįrodo aplinkybės, jog ieškovių finansiniai reikalavimai liktų nepatenkinti, nepriklausomai nuo to, ar atsakovas būtų atlikęs neteisėtus veiksmus, lėmusius įmonės tyčinį bankrotą.
9. Teismas pažymėjo, kad, siekiant paneigti prezumpciją, jog ieškovių žala yra priežastiniu ryšiu susijusi su atsakovo neteisėtais veiksmais, lėmusiais įmonės tyčinį bankrotą, atsakovui nepakanka padaryti prielaidą, kad iki jo neteisėtų veiksmų įmonė galimai jau buvo nemoki. Teismo vertinimu, atsakovo pateikti įmonės finansinės atskaitomybės dokumentai nei patvirtina, nei paneigia įmonės nemokumo, nes ĮBĮ prasme nemokumui konstatuoti reikšmingas įmonės pradelstų įsipareigojimų dydis, o šiuose dokumentuose tokių duomenų nėra.
10. Teismas nurodė, kad dalis atsakovo neteisėtų veiksmų, kurie buvo teismų pripažinti lėmusiais įmonės tyčinį bankrotą, buvo atlikti tada, kai įmonė jau buvo nemoki. Įmonės vadovo veiksmai tyčia bloginant jau nemokios įmonės turtingumą padėti gali esmingai pažeisti kreditorių teises. Nagrinėjama atveju įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais įmonės bankroto byloje konstatuota ne tik tai, kad atsakovas netinkamai vykdė savo pareigas ir laikui nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, bet ir konstatuotas priežastinis ryšys tarp atsakovo veiksmų ir jau nemokios bendrovės esminio finansinės padėties pabloginimo. Nors atsakovas ir tvirtino, kad įmonė būtų buvusi nepajėgi atsiskaiyti su ieškovėmis, net jei jis nebūtų atlikęs neteisėtų veiksmų, lėmusių įmonės tyčinį bankrotą, tačiau tokias aplinkybes patvirtinantys įrodymai į bylą nebuvo pateikti. Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad atsakovas nepaneigė pirmiau nurodytos prezumpcijos, todėl yra atsakingas už ieškovėms padarytą žalą pagal ĮBĮ 20 straipsnio 7 dalį.
11. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovo apeliacinį skundą, 2021 m. birželio 1 d. nutartimi panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir perdavė bylą šiam teismui nagrinėti iš naujo.
12. Apelacinės instancijos teismo vertinimu, aplinkybė, kad ieškovių finansiniai reikalavimai buvo teismų patvirtinti įmonės bankroto byloje, o bankrotas pripažintas tyčiniu, dar nereiškia, jog atsakovas yra atsakingas dėl ieškovių nepatenkintų finansinių reikalavimų bankroto byloje.
13. Apelacinės instancijos teismas nurodė, kad ieškinyje buvo grindžiamas tuo, jog įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais bankroto byloje nustatyta, kad atsakovas tyčia delsė kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, siekdamas iššvaistyti įmonės turtą ir perkelti jos veiklą į kitą įmonę, taip pat skolino įmonės lėšas su nepagrįsto dydžio (15 proc.) metinėmis palūkanomis. Todėl, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, byloje turi būti nustatytos šios reikšmingos aplinkybės: kokia dalimi padidėjo įmonės skolos kreditoriams ir ieškovėms dėl to, kad atsakovas laikui nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškelimo ir kokia buvo padaryta įmonei žala dėl šių atsakovo veiksmų; kokia dalimi sumokėtos palūkanos sumažino įmonės turtą ir dėl to ieškovėms nebuvo grąžintos paskolintos lėšos; kokia įmonės turto dalis buvo perleista UAB „Sidis“ ir kokia dalimi buvo sumažintas jos turtas, kai buvo perleistas už nepagrįstai mažą kainą, ir už kokią kainą turėjo būti perleistas turtas, kokia šios kainos dalis turėjo atitekti kreditoriams ir turėjo būti grąžinta ieškovėms. Apelacinės instancijos teismas pažymėjo, kad atsakovas pateikė atsikirtimus į ieškinį ir rašytinius įrodymus (2016 m. lapkričio 14 d. ir 2016 m. lapkričio 16 d. akcijų pirkimo-pardavimo sutartis, įmonės bankroto byloje esančius įrodymus), šie buvo priimti teismo rezoliucija, tačiau neįvertinti teismo sprendime.
14. Apelacinės instancijos teismas nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas turėjo vadovautis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 179 straipsnio 1 dalimi ir pasiūlyti šalims pateikti papildomus įrodymus. Atsakovas, teigdamas, jog paskola nesumažino įmonės turto, turi pareigą įrodyti, kad palūkanos atitiko įmonės tikslus gauti kuo didesnę pelną. Ieškovės, teigdamos, kad įmonei paskola nebuvo būtina, o sumokėtos palūkanos sumažino jos turtą ir dėl to ieškovėms nebuvo grąžintos paskolintos lėšos, turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kokią dydžio palūkanos atitiko įmonės interesus ir galėjo būti mokamos, kokia dalis buvo sumokėta nepagrįstai ir kokia dalis iš šios sumos turėjo būti grąžinta ieškovėms. Apelacinės instancijos teismas konstatavo, kad dėl proceso teisės normų pažeidimo (šalims nebuvo pasiūlyta pateikti papildomus įrodymus) byla galėjo būti išnagrinėta neteisingai, šių pažeidimų apeliacinės instancijos teismas negali pašalinti, nes jie sudaro bylos esmę ([CPK 327 straipsnio](#) 1 dalies 2 punktą).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

15. Kasaciniu skundu ieškovės UAB „Čili Holdings“, UAB „G Capital“, UAB „Maisto namai“ ir UAB „Azijos skoniai“ prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir bylą perduoti nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka, priteisti joms iš atsakovo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 15.1. Apelacinės instancijos teismas nepagrįstai įpareigojo ieškoves iš naujo įrodinėti, kaip susidarė jų finansiniai reikalavimai, kurie buvo nustatyti ir patvirtinti BUAB „Tokyo“ bankroto byloje. Taip šis teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų, kad bankroto byloje priimta teismo nutartis patvirtinti kreditorių reikalavimus turi prejudicinę galią; kad kreditoriaus pareikštas reikalavimas pagal savo teisinę prigimtį atitinka ieškinį, kuris, jei skolininkui nebūtų iškelta bankroto byla, būtų pareiškiamas ir nagrinėjamas savarankiškoje civilinėje byloje; tokio kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo procedūra pagal savo teisinę prigimtį atitinka civilinės bylos nagrinėjimą, kurio metu siekiama išsiaiškinti, ar kreditorius turi reikalavimo teisę į bankrutuojančią įmonę, o priimta teismo nutartis dėl kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo atitinka teismo sprendimą, kuriuo iš esmės atsakoma į kreditoriaus materialinį teisinį reikalavimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-160/2011](#); 2012 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-188/2012](#)). Nagrinėjama atveju ieškovių finansiniai reikalavimai, taip pat ir 49 998,92 Eur dydžio žala, yra nustatyti įsiteisėjusia teismo nutartimi bankroto byloje, atitinkamai iš naujo neprodinėti. Apelacinės instancijos teismas visiškai nepagrįstai nurodė, kad pirmosios instancijos teismas privalėjo tirti ir vertinti atsakovo pateiktus įrodymus, susijusius su ieškovių finansinių reikalavimų pagrįstumu (2016 m. lapkričio 14 d. ir 2016 m. lapkričio 16 d. ieškovių ir atsakovo sudarytas akcijų pirkimo-pardavimo sutartis ir bankroto byloje esančius įrodymus, susijusius su ieškovėms padaryta tariama žala). Kaip teisingai nurodė pirmosios instancijos teismas, šie įrodymai niekaip nesujungę su atsakovo pareiga paneigti priežastinį ryšį tarp jo neteisėtų veiksmų, sukėlusių įmonės tyčinį bankrotą, ir ieškovių žalos (nepatenkintų finansinių reikalavimų bankroto byloje).
  - 15.2. Apelacinės instancijos teismas nepagrįstai perkėlė ieškovėms pareigą įrodyti priežastinį ryšį tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir joms padarytos žalos. Taip nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų, kad, esant aplinkybėms, kai nustatyti dėl įmonės tyčinio bankroto atsakingo asmens neteisėti veiksmai ir tos įmonės kreditoriaus žala, priežastinis ryšys tarp šio asmens neteisėtų veiksmų, sukeliant tyčinį bankrotą, ir tos įmonės kreditoriaus žalos (sumos, neišmokėtos įmonės bankroto byloje) yra preziumuojamas. Dėl tyčinio bankroto atsakingas asmuo turi teisę paneigti šią priežastinio ryšio prezumpciją, įrodinėdamas, kad įmonė nebūtų pajėgi atsiskaiyti su konkrečiu kreditoriumi net asmeniui neatlikus neteisėtų veiksmų, dėl kurių bankrotas buvo pripažintas tyčiniu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-456-378/2018](#), 21 punktą). Apelacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, jog būtent ieškovės privalo pagrįsti, kad atsakovo neteisėti veiksmai lėmė jų finansinių reikalavimų nepatenkinimą bankroto procese. Aplinkybė, kad atsakovas suteikė įmonei paskolą su nesąžiningomis palūkanomis, nustatyta bankroto byloje įsiteisėjusiomis teismų nutartimis. Ieškovės šiuose paskolos teisiniuose santykiuose nedalyvavo, todėl neturi jokių įrodymų, susijusių su paskolų sutartimis. Tik atsakovas gali įrodyti, kad jis suteikė įmonei paskolą su pagrįsto dydžio palūkanomis. Pažymėtina, kad atsakovo paaiškinimai šiuo klausimu jau buvo pateikti tiek nagrinėjant pareiškimą dėl tyčinio bankroto, tiek nagrinėjant šią bylą pirmosios instancijos teisme. Taigi, visiškai nesuprantama, kodėl ieškovės dar kartą turi įrodinėti aplinkybes, kurios nustatytos įsiteisėjusiomis teismų nutartimis įmonės bankroto byloje. Akivaizdu, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, jog ieškovės turi įrodinėti, kaip atsakovo neteisėti

veiksmas lėmė, kad jų finansiniai reikalavimai liko nepatenkinti bankroto byloje. Vadovaujantis kasacinio teismo praktika, būtent tyčinį bankrotą sukėlęs asmuo privalo paneigti priežastinio ryšio prezumpciją, įrodinėdamas, kad įmonė nebūtų pajėgi atsiskaityti su konkrečiais kreditoriumi net asmeniui neatlikus neteisėtų veiksmų, dėl kurių bankrotas buvo pripažintas tyčiniu.

- 15.3. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų, kad bylos perdavimas nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra ultima ratio (paskutinė priemonė) proceso teisės institutas, privalantis koreliuoti su įstatymo leidėjo tikslu užtikrinti tinkamą instancinės sistemos funkcionavimą tam, kad apeliacinės instancijos teismas ištaisytų pirmosios instancijos teismo padarytas faktų ir teisės klaidas, o byla būtų grąžinta nagrinėti iš naujo tik įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-74-469/2019, 50 punktas). Apeliacinės instancijos teismas bylą grąžino iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui vien dėl to, kad teismas nepasiūlė ieškovėms pateikti įrodymų, nors tokių įrodymų jos neturi ir negali turėti. Akivaizdu, kad jokie papildomi įrodymai nebus pateikti ir byla bus nagrinėjama iš naujo pagal tuos pačius įrodymus.
16. Atsakovas V. D. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundą atmesti ir palikti nepakeistą apeliacinės instancijos teismo nutartį. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
  - 16.1. Ieškovės iškraipė apeliacinės instancijos teismo nutarties esmę, teigdamos, kad šia nutartimi jos įpareigosios iš naujo įrodinėti žalą dydį, kuris nustatytas įsiteisėjusia teismo nutartimi įmonės bankroto byloje. Atsakovo vertinimu, nutarties motyvai turėtų būti suprantami taip, kad ieškovės turėtų pagrįsti, kaip ir kodėl, iš kokių prievolių bei kada susidarė įmonės skola ieškovėms. Šios aplinkybės yra svarbios teisiskai kvalifikuojant ir atliekant preziumuojamo priežastinio ryšio tarp nepatenkintų ieškovių finansinių reikalavimų įmonės bankroto procese ir atsakovo neteisėtų veiksmų teisinį vertinimą.
  - 16.2. ĮBĮ normos neįtvirtino reikalavimo nustatyti atsakingą už tyčinį bankrotą asmenį, todėl atsakovo civilinės atsakomybės klausimas turi būti sprendžiamas pagal jo valdymo veiksmų visumą aktualiu laikotarpiu, o ne pagal atskirus trumpus atsakovo vadovavimo epizodus. Nustatyta, ar žala ieškovėms kiekvienai atskirai galimai padaryta atsakovo, kaip akcininko, ar kaip vadovo, veiksmas ir kokiomis dalimis bei dydžiu kiekvienu atveju. Šie aspektai pirmosios instancijos teisme nebuvo analizuojami, ieškovės ieškinyje taip pat jų niekaip nepagrindė.
  - 16.3. Bankroto byloje teismai patvirtino ieškovių finansinius reikalavimus, kurie nepagrįsti jokiais rašytiniais įrodymais, todėl jų atsiradimo pagrindų atskleidimas yra teisiskai reikšmingas. Pagal ĮBĮ 26 straipsnį skūsti nutartį dėl kreditorių reikalavimų patvirtinimo pagrįstumo turėjo teisę tik bankroto administratorius ir kreditoriai. Kadangi atsakovas neturėjo galimybės apskūsti tokios nutarties, tai žalą atlyginimo byloje turi būti sudaryta galimybė revizuoti ar bent analizuoti bankroto byloje patvirtintų ieškovių finansinių reikalavimų pagrįstumą. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra teisingas, atitinka kasacinio teismo praktiką ir būtinas siekiant visapusiškai įvertinti ieškinių pagrįstumui teisiskai reikšmingas aplinkybes.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl įmonės vadovo civilinės atsakomybės už kreditoriams padarytą žalą, atsiradusią dėl įmonės vadovo neteisėtų veiksmų, privedant įmonę prie tyčinio bankroto

17. Šioje byloje bankrutavusios įmonės kreditorės pareiškė tiesioginį ieškinį buvusiam įmonės vadovui, prašydamos taikyti deliktinę civilinę atsakomybę ir priteisti iš jo 49 998,92 Eur žalą atlyginimo (bankroto byloje ieškovių patvirtintų ir nepatenkintų finansinių reikalavimų dėl to, kad nepakako įmonės turto), nes įmonės vadovas (atsakovas) tyčia privedė įmonę prie bankroto.
18. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad kreditorius gali reikšti tiesioginį ieškinį bendrovės vadovams ir (ar) dalyviams dviem atvejais: 1) tuo atveju, kai šie subjektai padaro tiesioginę žalą kreditoriui ([CK 6.263 straipsnio](#) pagrindu), jų neteisėti veiksmai nukreipti į konkretaus kreditoriaus teisių pažeidimą, veiksmų neteisėtumas pasireiškia specifiskai, tik konkretaus kreditoriaus atžvilgiu, ir jei toks neteisėtumas atitinka bendrąjį deliktinei atsakomybei taikomą neteisėtumo kriterijų; 2) kai bankrotas pripažįstamas tyčiniu ir nustatoma, kad šie subjektai kalti dėl tyčinio bankroto (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 6 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-243-943/2021](#) 38 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
19. Tam, kad būtų galima taikyti įmonės vadovo civilinę atsakomybę, būtina nustatyti šio asmens civilinės atsakomybės sąlygas, t. y. neteisėtus veiksmus, atsiradusią žalą, priežastinį neteisėtų veiksmų ir žalos ryšį. Nustačius, kad įmonės vadovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalą (nuostolių) atsiradimą, jo kaltę preziumuojama ([CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalis), todėl ieškovas neturi įrodinėti, kad bendrovės vadovas kaltas. Paneigti šią prezumpciją, siekdamas išvengti civilinės atsakomybės, remdamasis kaltės nebuvimu, turi bendrovės vadovas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-60-687/2016](#), 39 punktas).
20. Kasacinis teismas, aiškindamas ĮBĮ bei [CPK](#) normas dėl kreditoriaus finansinio reikalavimo tvirtinimo, yra konstatavęs, kad bankroto byloje pareiškiami kreditorių reikalavimai pagal jų apibrėžtumo lygį ir įgyvendinimo etapą gali būti skirtingi. Pirmiausia, tai kreditorių reikalavimai, kurių pagrįstumas jau patvirtintas įsiteisėjusiu teismo sprendimu arba įsigaliojusiu viešojo administravimo subjekto (mokesčių administravimo institucijos, socialinio draudimo institucijos ir kt.) administraciniu aktu. Tokiu atveju į bankroto bylą nagrinėjančią teisimą perduodamas įsiteisėjęs teismo sprendimas arba įsigaliojęs viešojo administravimo subjekto administracinis aktas ar vykdomasis raštas, kurio pagrindu atliekamas išieškojimas iš skolininko. Antra, tai kreditorių reikalavimai, kurie pareikšti savarankiskose civilinėse bylose, kuriose teismų sprendimai nėra priimti iki skolininkui iškeliant bankroto bylą. Tokiu atveju į bankroto bylą nagrinėjančią teisimą perduodama civilinė byla, kurioje skolininkui pareikšti turinio pobūdžio reikalavimai. Trečia, tai nauji kreditorių reikalavimai, kurie nebuvo pareikšti iki bankroto bylos iškelimo skolininkui dienos. Tokiu atveju teismui perduodamas kreditoriaus reikalavimas bei jį patvirtinantys dokumentai, o teismas sprendžia, ar reikalavimas yra visiškai ar iš dalies pagrįstas, ir jį visiškai ar iš dalies patvirtina arba atsisako tvirtinti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pastaruoju atveju kreditoriaus pareikštas reikalavimas pagal savo teisinę prigimtį atitinka ieškinį, kuris, jei skolininkui nebūtų iškelta bankroto byla, būtų pareiškiamas ir nagrinėjamas savarankiskose civilinėse bylose. Tokio kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo procedūra pagal savo teisinę prigimtį atitinka civilinės bylos nagrinėjimą, kurio metu siekiama išsiaiškinti, ar kreditorius turi reikalavimo teisę į bankrutuojančią įmonę, o priimta teismo nutartis dėl kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo atitinka teismo sprendimą, kurio esmė atsakoma į kreditoriaus materialinį teisinį reikalavimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-160/2011).
21. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad, teismui pripažįstant bankrotą tyčiniu, yra įvertinama įmonės veiklos visuma ir padaroma išvada, jog buvo kryptingai siekiama bankroto. Todėl galima prezumuoti, kad neatškaitymas su kreditoriais yra nulemtas būtent tų veiksmų, kurie privedė įmonę prie tyčinio bankroto. Vis dėlto tyčiniu bankrotu laikomi ne tik atvejai, kai įmonė tyčia privedama prie bankroto, bet ir atvejai,

kai faktiškai nemokioje įmonėje tyčiais veiksmais dar labiau esmingai pabloginama įmonės turtinė padėtis. Jei įmonės turtinė padėtis jau buvo sunki iki veiksmų, lėmusių tyčinio bankroto pripažinimą, atlikimo, dalis nepatenkintų kreditorių reikalavimų gali būti priežastiniu ryšiu nesusiję su tyčiniu bankrotu – šie reikalavimai liktų nepatenkinti, nepriklausomai nuo to, ar būtų atlikti tyčinį bankrotą lėmę veiksmai. Dėl šios priežasties prezumpcija, kad nepatenkinti kreditorių reikalavimai laikytini žala, kurią lėmė dėl tyčinio bankroto kalto asmens veiksmai, gali būti paneigta šiam asmeniui įrodžius, kad visi nepatenkinti kreditorių reikalavimai ar dalis jų būtų atsiradę net ir nesant tyčinio bankroto, t. y. nėra priežastiniu ryšiu susiję su veiksmais, lėmusiais tyčinio bankroto pripažinimą. Tokį įrodinėjimo naštos perkėlimą kaltam dėl tyčinio bankroto asmeniui, siekiančiam išvengti žalos atlyginimo, pateisina ir aplinkybė, kad šis asmuo geriausiai žino įmonės veiklos aplinkybes, jos finansinę padėtį iki ir po veiksmų, privedusių prie tyčinio bankroto, atlikimo, todėl būtent šis asmuo turi didesnę galimybę įrodyti sau naudingas aplinkybes nei kreditorius, reikalaujantis žalos atlyginimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-115-915/2017, 47 punktą).

22. Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės taikymo taisyklę: esant aplinkybėms, kai nustatyti dėl tyčinio bankroto atsakingo asmens neteisėti veiksmai (kuriais įmonė buvo privesta prie bankroto tyčia) ir tos įmonės kreditoriaus žala (likviduotos įmonės bankroto byloje patvirtinto kreditoriaus reikalavimo suma, neįieškota bankroto procese), priežastinis ryšys tarp šio asmens neteisėtų veiksmų, sukeliant tyčinį bankrotą, ir tos įmonės kreditoriaus žalos (sumos, neįieškotos įmonės bankroto byloje) yra preziumuojamas. Dėl tyčinio bankroto atsakingas asmuo turi teisę paneigti šią priežastinio ryšio prezumpciją, įrodinėdamas, kad įmonė nebūtų pajėgi atsiskaityti su konkrečiu kreditoriumi net asmeniui neatlikus neteisėtų veiksmų, dėl kurių bankrotas buvo pripažintas tyčiniu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-115-915/2017, 48 punktą).
23. Pagal kasacinio teismo praktiką, juridinio asmens bankroto pripažinimas tyčiniu turi esminę (ir kartu išskirtinę) reikšmę tokio juridinio asmens vadovo civilinei atsakomybei atsirasti būtinų sąlygų įrodinėjimo ir nustatymo kontekste: 1) asmeniui, reikalaujančiam žalos, atsiradusios dėl tyčinio bankroto, atlyginimo, kitaip negu bendrais vadovo civilinės atsakomybės atvejais, nereikia įrodinėti vadovo neteisėtų veiksmų – faktinės aplinkybės, nustatytos sprendžiant klausimą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu ir susijusios su vadovo neteisėtais veiksmais, sudariusiais pagrindą pripažinti bankrotą tyčiniu, laikytinos prejudiciniais faktais. Toks kvalifikavimas reiškia, kad civilinės bylos dėl žalos, atsiradusios dėl tyčinio bankroto, atlyginimo procese ne tik nereikia įrodinėti vadovo neteisėtų veiksmų, bet tokie veiksmai apskritai nebegali būti kvestionuojami ([CPK 182 straipsnio](#) 2 dalis, 279 straipsnio 4 dalis); 2) asmeniui, reikalaujančiam žalos, atsiradusios dėl tyčinio bankroto, atlyginimo, taip pat nereikia įrodinėti žalos bei priežastinio neteisėtų veiksmų ir žalos ryšio, kaip būtinųjų civilinės atsakomybės taikymo sąlygų – pripažinus bankrotą tyčiniu, preziumuojamas šių dviejų sąlygų egzistavimas ([CPK 182](#) straipsnio 4 punktą). Kasacinis teismas pažymėjo, kad prezumpcijos teisinė reikšmė yra kitokia negu prejudicinių faktų – prezumpcija lema įrodinėjimo naštos persikirstymą (faktinės aplinkybės, sudarančios prezumpcijos turinį, laikomos nustatytomis, nebent atitinkama bylos šalis jas paneigia įstatymo nustatyta tvarka), o šis įrodinėjimo naštos persikirstymas civilinės bylos dėl žalos, atsiradusios dėl tyčinio bankroto, atlyginimo procese reiškia, kad juridinio asmens vadovui, kaip atsakovui, tenka pareiga įrodinėti, kad neegzistuoja žala bei priežastinis neteisėtų veiksmų ir žalos ryšys. Tačiau šioms dviem teisinėms kategorijoms (prejudiciniais faktais ir prezumpcijoms) būdingas bendras ypatumas – ieškovui nereikia įrodinėti faktinių aplinkybių, sudarančių pirmiau įvardytų prejudicinių faktų ir prezumpcijų turinį; 3) pati formuluotė „tyčinis bankrotas“, teisėjų kolegijos vertinimu, patvirtina, kad juridinis asmuo gali būti privestas prie bankroto tik tyčiais, t. y. kaltais, veiksmais, vadinasi, juridinio asmens vadovo kaltė, kaip jo civilinės atsakomybės sąlyga, yra neatsiejamai susijusi su jo neteisėtais veiksmais, sudariusiais pagrindą pripažinti bankrotą tyčiniu, todėl laikytina, kad, pripažinus bankrotą tyčiniu, kartu su neteisėtais veiksmais yra nustatyta (prejudicinių faktų forma) ir vadovo kaltė. Taigi, dvi vadovo civilinės atsakomybės sąlygos – jo neteisėti veiksmai ir kaltė – laikytinos nustatytomis prejudicinių faktų forma, kitos dvi sąlygos – žala bei priežastinis neteisėtų veiksmų ir žalos ryšys – yra preziumuojamos. Juridinio asmens vadovas, pripažintas kaltu dėl tyčinio bankroto, gali gintis, siekdamas paneigti šias prezumpcijas, būtent jam tenka procesinė pareiga įrodinėti, kad jo veiksmai nėra žalos atsiradimo pagrindas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-456-378/2018](#), 23 ir 24 punktai).
24. Šioje byloje pirmosios instancijos teismas patenkino ieškinį, konstatuodamas, kad atsakovo neteisėti veiksmai, sukėlę įmonės tyčinį bankrotą, ir ieškovėms padaryta žala (įmonės bankroto byloje nepatenkinti bendros 49 998,92 Eur sumos finansiniai reikalavimai) yra nustatyti įsiteisėjusiais teismų procesiniais sprendimais įmonės bankroto byloje, o prezumpcijos, kad jo neteisėti veiksmai yra susiję priežastiniu ryšiu su ieškovėms padaryta žala, atsakovas nepaneigė.
25. Apeliacinės instancijos teismas bylą perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 327 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkto pagrindu, nusprendęs, kad teismas pažeidė [CPK 179 straipsnio](#) 1 dalį (nepasitūlė šalims pateikti papildomų įrodymų), dėl to nenustatė reikšmingų aplinkybių dėl ieškovėms padarytos žalos dydžio pagrįstumo ir priežastinio ryšio tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos (ne)buvimo. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad byloje turi būti nustatyta, kokia dalimi padidėjo įmonės skolos kreditoriams ir ieškovėms dėl to, kad atsakovas laiku nesikreipė į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo ir kokia buvo padaryta įmonei žala dėl šių atsakovo veiksmų; kokia dalimi sumokėtos palūkanos sumažino įmonės turtą ir dėl to ieškovėms nebuvo grąžintos paskolintos lėšos; kokia įmonės turto dalis buvo perleista UAB „Sidlis“ ir kokia dalimi buvo sumažintas jos turtas, kai buvo perleistas už nepagrįstai mažą kainą, ir už kokią kainą turėjo būti perleistas turtas, kokia šios kainos dalis turėjo atitekti kreditoriams ir grąžinta ieškovėms. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, ieškovėms teigiant, jog atsakovas skolino įmonei lėšas su nepagrįsto dydžio metinėmis palūkanomis, jis turi pareigą įrodyti, kad palūkanos atitiko įmonės tikslus gauti kuo didesnę pelną ir tokia paskola nepagrįstai nesumažino įmonės turto, tačiau ir ieškovės turi pateikti įrodymus, patvirtinančius jų teiginius, jog įmonei nebuvo būtina paskola arba ji turėjo būti teikiama su mažesnėmis palūkanomis, taip pat kokio dydžio palūkanos atitiko įmonės interesus ir galėjo būti mokamos įmonei, kokia palūkanų dalis buvo sumokėta nepagrįstai ir kokia dalis iš šios sumos turėjo būti grąžinta ieškovėms.
26. Ieškovės kasaciniame skunde nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo išaiškinimų, jog įmonės bankroto byloje priimta teismo nutartis, kuria nustatyti ir patvirtinti kreditorių finansiniai reikalavimai, turi prejudicinę galią ir atitinkamai ši aplinkybė iš naujo neįrodinėta. Šiuo atveju ieškovių bendros 49 998,92 Eur sumos finansiniai reikalavimai nustatyti ir patvirtinti įsiteisėjusia Vilniaus apygardos teismo 2019 m. kovo 1 d. nutartimi BUAB „Tokyo“ bankroto byloje, kuri turi prejudicinę galią, todėl apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai įpareigojo ieškoves iš naujo įrodinėti, kaip susidarė jų finansiniai reikalavimai. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai perkėlė ieškovėms pareigą įrodyti priežastinį ryšį tarp atsakovo neteisėtų veiksmų, sukėlusių įmonės tyčinį bankrotą, ir joms padarytos žalos, taip nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos išaiškinimų, kad būtent įmonės tyčinį bankrotą sukėlęs asmuo privalo paneigti priežastinio ryšio tarp jo neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos prezumpciją, įrodinėdamas, kad įmonė nebūtų pajėgi atsiskaityti su konkrečiu kreditoriumi net asmeniui neatlikus neteisėtų veiksmų, dėl kurių bankrotas buvo pripažintas tyčiniu.
27. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 21–23 punktuose nurodytą kasacinio teismo praktiką, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, įpareigodamas ieškoves įrodinėti joms padarytos žalos dydį bei priežastinį ryšį tarp atsakovo neteisėtų veiksmų, sukėlusių įmonės tyčinį bankrotą, ir padarytos žalos, pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimo pareigos paskirstymą, ir nukrypo nuo kasacinio teismo tokio pobūdžio bylose suformuotos praktikos, pagal kurią įmonės vadovo civilinės atsakomybės sąlygos – kreditoriaus žala (nepatenkintas finansinis reikalavimas bankroto byloje) bei priežastinis ryšys tarp įmonės vadovo neteisėtų veiksmų, sukėlusių įmonės tyčinį bankrotą, ir žalos – yra preziumuojamos; įmonės vadovas turi teisę paneigti šias prezumpcijas, įrodinėdamas, kad įmonė nebūtų pajėgi atsiskaityti su konkrečiu kreditoriumi net jam neatlikus neteisėtų veiksmų, dėl kurių bankrotas buvo pripažintas tyčiniu; būtent įmonės vadovui tenka procesinė pareiga įrodinėti, kad jo neteisėti veiksmai, sukėlę įmonės tyčinį bankrotą, nėra kreditoriaus žalos atsiradimo pagrindas.

28. Ieškovės kasaciniame skunde nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui vien dėl to, kad teismas nepasiūlė ieškovėms pateikti įrodymų, susijusių su atsakovo sudarytomis su įmone paskolų suteikimo sutartimis. Ieškovės tokių įrodymų neturi, nes nedalyvavo nurodytuose paskolos teisiniuose santykiuose, todėl jų negalės pateikti. Pirmosios instancijos teisme visoms proceso šalims atstovavo advokatai, bylai buvo pasirengta paruošiamųjų dokumentų būdu, šalys pateikė daug įrodymų savo argumentams pagrįsti, atitinkamai byla buvo išnagrinėta išsamiai. Palikus apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą, byla bus tiesiog nagrinėjama iš naujo pagal tuos pačius įrodymus, o tai prieštarauja proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principams.
29. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi nuostatos, kad bylos grąžinimas nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra *ultima ratio* proceso teisės institutas, privalantis koreliuoti su įstatymo leidėjo tikslu užtikrinti tinkamą instancinės sistemos funkcionavimą tam, kad apeliacinės instancijos teismas ištaisytų pirmosios instancijos teismo padarytas fakto ir teisės klaidas. Siekdamas įgyvendinti proceso koncentruotumo ir ekonomiškumo principus, sutrumpinti bylinėjimosi trukmę, užtikrinti operatyvesnį teismo procesą bei apsaugoti Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvų apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje kaip vieną iš pagrindinių žmogaus teisių įtvirtintą teisę į bylos išnagrinėjimą teisme per įmanomai trumpiausią laiką, apeliacinės instancijos teismas gali perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo tik išimtiniais, įstatyme nustatytais atvejais (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-501-701/2015 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2018 m. kovo 29 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-115-916/2018 39 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
30. Pagal CPK 327 straipsnį byla gali būti perduodama nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui tik trimis atvejais: pirma, jeigu apeliacinės instancijos teismas nustato CPK 329 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytus pagrindus; antra, jeigu yra neatskleista bylos esmė ir pagal bylą pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme; trečia, jeigu pirmosios instancijos teismas išsprendė ne visus byloje pareikštus reikalavimus, apeliacinės instancijos teismas gali perduoti bylą dėl neišspręstų reikalavimų grąžinti pirmosios instancijos teismui, o kita bylos dalis išnagrinėjama apeliacine tvarka. CPK 329 straipsnio 1 dalyje nustatytas dar vienas pagrindas, kai apeliacinės instancijos teismas gali grąžinti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo – kai pažeistos ar netinkamai pritaikytos proceso teisės normos, jeigu dėl šio pažeidimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla ir šio pažeidimo negali ištaisyti apeliacinės instancijos teismas. Pagal CPK 329 straipsnio 1 dalį pagrindas panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą yra ne bet koks proceso teisės normų pažeidimas, o tik toks, dėl kurio galėjo būti neteisingai išspręsta byla. Neteisingas bylos išsprendimas gali apimti tiek materialiai neteisingą bylos rezultatą, tiek esminį byloje dalyvaujančių asmenų procesinių teisių suvaržymą, dėl kurio lieka neatskleista bylos esmė, jei toks pažeidimas negali būti ištaisytas apeliacinės instancijos teisme (CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-74-469/2019, 51 ir 53 punktai).
31. Kasacinis teismas, aiškindamas šias nuostatas, yra nurodęs, kad apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spręsti byloje tiek fakto, tiek teisės klausimus, turi pats ištaisyti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus. Apeliacinės instancijos teismas turi pats pašalinti tiek bylos faktinių aplinkybių nustatymo klaidas, tiek nustatytus materialiosios ir proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo trūkumus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-74-421/2015). Teismas privalo bendradarbiauti su bylos šalimis (CPK 8 straipsnis), manvdamas, kad bylai teisingai išspręsti neužtenka pateiktu įrodymu, gali pasiūlyti šalims pateikti papildomus įrodymus (CPK 179 straipsnio 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-531-248/2018, 25 punktas).
32. Šios nutarties 27 punkte jau konstatuota, kad apeliacinės instancijos teismas, pažeisdamas proceso teisės normas ir nukrypdamas nuo kasacinio teismo praktikos, nepagrįstai nusprendė, jog ieškovės turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius jų patirtos žalos dydį ir priežastinį ryšį tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir žalos, taip pat įrodymus dėl žalos dydžio, t. y. įmonės turto sumažėjimo, dėl kurio nepakako jos turto ieškovių finansiniams reikalavimams patenkinti bankroto byloje. Minėta, kad šios dvi civilinės atsakomybės sąlygos yra prezumuojamos ir tik įmonės vadovas (atsakovas) turi teisę paneigti, kad jo neteisėti veiksmai, sukėlę įmonės tyčinį bankrotą, nėra kreditorių (ieškovių) žalos atsiradimo pagrindas. Todėl teisėjų kolegija laiko pagrįstu ieškovių kasacinio skundo argumentą, kad ieškovės neturi pareigos įrodinėti apeliacinės instancijos teismo skundžiamoje nutartyje nurodytų aplinkybių, todėl vien šiuo pagrindu apeliacinės instancijos teismas neturėjo perduoti bylos nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.
33. Bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme atsakovas, atsikirdamas į ieškinį, teikė teismui rašytinius įrodymus, įrodinėdamas, kad nėra priežastinio ryšio tarp jo neteisėtų veiksmų, sukėlusių įmonės tyčinį bankrotą, ir ieškovėms padarytos žalos, kadangi įmonė dar iki atsakovui tampa jos vadovu buvo faktiškai nemoki, todėl nebūtų pajėgi atsiskaityti su ieškovėmis, net jeigu ir nebūtų buvę jo neteisėtų veiksmų. Teismas įvertino atsakovo pateiktus įrodymus ir padarė išvadą, kad jie nepatvirtina atsakovo atsikirtimo į ieškinį teiginių. Apeliacinės instancijos teismas, nusprenddamas, kad atsakovo pateiktų įrodymų nepakanka minėtomis prezumpcijoms paneigti ar, priešingai, jų pakanka, turėjo dėl to padaryti atitinkamas išvadas, kitaip tariant, išnagrinėti bylą visa apimtimi pagal apeliacinį skundą.
34. Minėta, kad apeliacinės instancijos teismas gali perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo tik išimtiniais, įstatyme nustatytais atvejais, o būdamas kompetentingas spręsti byloje tiek fakto, tiek teisės klausimus, gali pats ištaisyti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus, be kita ko, pasiūlydamas šalims pateikti papildomus įrodymus. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas, padarydamas išvadą, kad pirmosios instancijos teismas nenustatė visų reikšmingų aplinkybių, atsakovo įrodinėtų paneigiant žalos ir priežastinio ryšio tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir padarytos žalos prezumpciją, galėjo iš naujo įvertinti byloje esančius įrodymus, o jeigu jų nepakanka, pasiūlyti atsakovui pateikti papildomus įrodymus jo civilinės atsakomybės sąlygų prezumpcijoms paneigti.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

35. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimo pareigos paskirstymą ir bylos perdavinį nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, ir dėl šių proceso teisės normų taikymo nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina ir byla perduotina iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas).
36. Bylą perdavus nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, šalių patirtų kasaciniame teisme bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui (CPK 93 straipsnis). Kasaciniame teisme patirtos išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų įteikimu, nesiekia minimalios 5 Eur sumos, todėl valstybei jų atlyginimas nepriteistinas.

nutaria:

Panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 1 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Vilniaus apygardos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Danguolė Bublienė

Alė Bukaviniene

Sigita Rudėnaitė